

Asia C-400/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

29.6.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sofiyski gradski sad (Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

29.6.2023

Syytetty:

VB

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kohde

Rikosoikeudellisen menettelyn järjestäminen syytetyn poissa ollessa

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

SEUT 267 artiklan 1 kohdan b alakohtaan perustuva pyyntö

Ennakkoratkaisukysymykset

1.1. Onko direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toista virkettä tulkittava siten, että henkilölle, joka on tuomittu poissa olevana vapausrangaistukseen tilanteessa, jossa 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät ole täyttyneet, on ilmoitettava ratkaisusta, kun hänet otetaan kiinni tämän rangaistuksen täytäntöön panemiseksi?

1.2. Mitä tarkoittaa direktiivin 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä oleva muotoilu ”ilmoitetaan päätöksestä” ja edellyttääkö tämä säännös jäljennöksen antamista tästä päätöksestä?

1.3. Mikäli 1.1 ja 1.2 kysymykseen vastataan kieltävästi: Onko direktiivin 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toinen virke esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin päättää varmistaa, että kyseisestä ratkaisusta annetaan jäljennös?

2.1. Kun rikossyyte tutkitaan ja siitä annetaan tuomioistuinratkaisu, jolla syytetty tuomitaan, syytetyn poissa ollessa, vaikka 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty, onko kansallinen lainsäädäntö, jossa ei ole yksityiskohtaisia sääntöjä siitä, miten poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin ja oikeudestaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään, ja erityisesti jos tällaista ilmoitusta ei anneta silloin, kun poissa olevana tuomittu henkilö otetaan kiinni, yhteensopiva direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen kanssa?

2.2. Onko sillä seikalla merkitystä, että kansallisessa lainsäädännössä – NPK:n 423 §:ssä – säädetään, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin, mutta vasta sen jälkeen, kun kyseinen henkilö on tehnyt hakemuksen tuomion kumoamisesta ja uudesta oikeudenkäynnistä, johon hän osallistuu, ja että hänelle ilmoitetaan tästä oikeudesta tähän hakemukseen annettavassa tuomioistuimen päätöksessä?

2.3. Jos edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi: Täyttyvätkö direktiivin 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen ja 10 artiklan 1 kohdan vaatimukset, jos tuomioistuin, joka tutkii rikossyytteen ja tuomitsee syytetyn hänen poissa ollessaan, vaikka direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty, ilmoittaa ratkaisussaan henkilön oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon ja velvoittaa henkilöt, jotka vastaavat tuomitun henkilön kiinniottamisesta, antamaan tälle henkilölle jäljennöksen tästä ratkaisusta?

2.4. Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi: Onko direktiivin 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toinen virke esteenä sille, että tuomioistuin, joka tuomitsee poissa olevan syytetyn, vaikka direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty, ilmoittaa ratkaisussaan henkilön oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon direktiivin 9 artiklan mukaisesti ja velvoittaa henkilöt, jotka vastaavat tuomitun henkilön kiinniottamisesta, antamaan tälle henkilölle jäljennöksen tästä ratkaisusta?

3. Mikä on ensimmäinen ja mikä viimeinen mahdollinen ajankohta, jolloin tuomioistuimen olisi ratkaistava, täyttääkö syytetyn poissa ollessa järjestettävä rikosoikeudellinen menettely direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset, ja ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla varmistetaan ratkaisusta ilmoittaminen 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti?

4. Onko edellä 3 kohdassa tarkoitettussa päätöksessä otettava huomioon syytteen sisältö ja poissa olevan syytetyn asianajajan kannat?

5.1. Tarkoitetaanko direktiivin 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä käytetyllä ilmauksella ”mahdollisuus riitauttaa päätös” oikeutta hakea muutosta

instanssijärjestyksessä vai tarkoitetaanko sillä lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun riitauttamista?

5.2. Mitä sellaisen ilmoituksen on sisällettävä, joka annetaan direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti poissa olevana tuomitulle henkilölle, kun saman artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset eivät täyty, ”oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon 9 artiklan mukaisesti”: onko siinä siis kerrottava oikeudesta tällaiseen oikeussuojakeinoon, kun tämä henkilö riitauttaa tuomion, joka on annettu hänen poissa ollessaan, vai onko siinä kerrottava oikeudesta tehdä tällainen hakemus, jolloin se, onko hakemus perusteltu, tutkitaan myöhemmin?

6. Mitä tarkoittaa direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan ensimmäisessä virkkeessä oleva ilmaus ”muuhun oikeussuojakeinoon, joka mahdollistaa asian käsittelyn uudelleen, myös uuden näytön tarkastelemisen, ja joka voi johtaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseen” sisällöllisesti?

7. Onko kansallinen säännös – NPK:n 423 §:n 3 momentti –, jossa pidetään poissa olevana tuomitun henkilön henkilökohtaista läsnäoloa välttämättömänä edellytyksenä sille, että hänen uutta oikeudenkäyntiä koskeva hakemuksensa voidaan käsitellä ja hyväksyä, yhteensopiva direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan ja 9 artiklan kanssa?

8. Sovelletaanko direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toista virkettä ja 9 artiklaa henkilöihin, jotka on vapautettu syyteistä?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1; jäljempänä direktiivi 2016/343 tai direktiivi)

Kansalliset lait ja asetukset

Rikoslaki (Nakazatelen kodeks, jäljempänä NK)

Rikosprosessilaki (Nakazatelno-protsesualen kodeks, jäljempänä NPK)

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 VB:tä vastaan nostettiin syyte osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan yhdessä eräiden muiden henkilöiden kanssa tarkoituksessa saada taloudellista hyötyä viljelemällä ja levittämällä huumausaineita ja aseiden hallussapidosta, mikä on rangaistava teko NK:n 321 §:n 3 momentin 2 kohdan nojalla, tulkittuna yhdessä 321 §:n 2 momentin kanssa, huumausaineiden ja

huumausaineiden lähtöaineiden hallussapidosta yhdessä muiden kanssa kolmeen otteeseen, mikä on rangaistava teko NK:n 354a §:n 1 ja 2 momentin nojalla, tulkittuna yhdessä NK:n 20 §:n 2 momentin kanssa, sekä ampuma-aseiden ja panosten luvattomasta hallussapidosta yhdessä muiden kanssa, mikä on rangaistava teko NK:n 339 §:n 1 momentin nojalla, tulkittuna yhdessä NK:n 20 §:n 2 momentin kanssa. Mainittujen tekojen rangaistukseksi on säädetty vapausrangaistus, ensimmäisestä rikoksesta 3–10 vuotta vankeutta, toisesta rikoksesta 3–10 vuotta tai 5–15 vuotta vankeutta ja kolmannesta rikoksesta 2–8 vuotta vankeutta.

- 2 Rikosoikeudellinen menettely on alusta alkaen edennyt VB:n poissa ollessa. Hänelle ei toistaiseksi ole annettu virallisesti tiedoksi häntä koskevia syytekohtia. Hänelle ei myöskään ole annettu tiedoksi sitä, että syyte on nostettu tuomioistuimessa, tai sitä, milloin ja missä tuomioistuinkäsittely järjestettiin, tai mitä seuraa siitä, että hän ei ollut oikeudenkäynnissä paikalla.
- 3 Tämä johtuu siitä, että häntä ei ole tavoitettu. Esitutinnan aikana hän pakeni juuri ennen kuin poliisi aikoi ottaa epäillyt kiinni. Häntä etsittiin myös eurooppalaisella pidätysmääräyksellä, mutta häntä ei löydetty. Näin ollen hänelle ei annettu syytetä tiedoksi. Asian tuomioistuinkäsittelyvaiheessa hänet etsintäkuulutettiin uudelleen. Tuoreimpien tietojen (kesäkuu 2023) mukaan häntä ei ole edelleenkään löydetty.
- 4 VB:tä edusti esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä kolme tuomioistuimen nimeämää edustajaa. Yksikään heistä ei ole tavannut häntä tai ollut missään yhteydessä häneen tai hänen sukulaisiinsa.
- 5 Oikeudenkäynti on yhä vireillä. On jokseenkin todennäköistä, että VB tuomitaan vapausrangaistukseen, joka hänen tosiasiansa olisi suoritettava. Mahdollista on kuitenkin myös se, ettei häntä todeta syylliseksi ja että hänet vapautetaan syytteestä.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteluista

- 6 **Kysymyksen 1.1 perustelut:** Direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan rikosoikeudellinen menettely voidaan panna vireille syytetyn poissa ollessa, vaikka 2 kohdan edellytykset eivät täytyisikään. Toisessa virkkeessä edellytetään kuitenkin, että kun tälle henkilölle ilmoitetaan tuomioistuinratkaisusta ja kun hänet otetaan tai on otettu kiinni, hänelle on ilmoitettava myös hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin. Herää kysymys siitä, onko tälle henkilölle – kun hänet on vangittu hänelle määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten – välttämätöntä ilmoittaa myös siitä tuomioistuinratkaisusta, jolla hänet on tuomittu.
- 7 Tätä säännöstä voidaan nimittäin tulkita myös siten, että siinä ei aseteta velvollisuutta tällaiseen ilmoittamiseen, sillä siinä todetaan, että ”kun epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan päätöksestä”. Siinä asetetaan siis ehto, että vasta silloin, kun

mahdollinen tapahtuma – ”kun” (englanniksi ”when”, ranskaksi ”lorsque”) – eli päätöksestä ilmoittaminen toteutuu, jäsenvaltioille syntyy velvollisuus ilmoittaa poissa olevana tuomitulle henkilölle oikeussuojakeinoista sen menettelyn osalta, johon henkilö ei siis ole osallistunut.

- 8 Tätä tulkintaa voidaan perustella vaihtoehdolla ”kun epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan päätöksestä” tai ”kun epäilty tai syytetty on otettu kiinni”. Varsinkin kiinniotto merkitsee automaattisesti velvollisuutta ilmoittaa epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettyä oikeudenkäyntiä koskevista oikeussuojakeinoista. Ei siis ole välttämätöntä ilmoittaa jo vangitulle henkilölle siitä tuomioistuinratkaisusta, jolla hänet on tuomittu.
- 9 Myös sellainen tulkinta on kuitenkin mahdollinen, että oikeuksista ilmoittaminen on välttämätöntä, koska se on edellytys sille, että kun jompikumpi direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytyksistä ei täyty, tuomittu henkilö voi tehdä tietoon perustuvan päätöksen siitä, haluaako hän käyttää hänelle poissa olevana määrättyä tuomiota koskevia oikeussuojakeinoja. Näin ollen ilmausta ”erityisesti kun hänet on otettu kiinni” on tulkittava siten, että kiinniotetulle tuomitulle on välttämätöntä ilmoittaa siitä tuomioistuinratkaisusta, jolla hänet on tuomittu.
- 10 Lisäksi herää kysymys siitä, liittyykö ilmaus ”erityisesti kun” (englanniksi ”in particular when”, ranskaksi ”en particulier au moment de”) 1) sitä menettelyä koskevista oikeussuojakeinoista ilmoittamiseen, joka on käyty tuomitun poissa ollessa – eli niistä ilmoitetaan, kun henkilö on otettu kiinni, vai 2) siitä ratkaisusta ilmoittamiseen kiinniotetulle henkilölle, jolla hänet on poissa olevana tuomittu – eli hänelle ilmoitetaan tästä ratkaisusta, kun hänet on otettu kiinni. Jälkimmäisessä tapauksessa oikeussuojakeinoista ilmoittaminen liittyy suoraan tuomiosta ilmoittamiseen eikä henkilön kiinniottamiseen.
- 11 Myös konjunktioista ”myös” (englanniksi ”also”, ranskaksi ”également”) herää kysymys: tarkoitetaanko sillä, että tuomioistuinratkaisusta ilmoittaminen on selvää ja kiistatonta mutta että myös epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettyä oikeudenkäyntiä koskevista oikeussuojakeinoista on ilmoitettava ratkaisusta ilmoittamisen yhteydessä?
- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin puoltaa jälkimmäistä näkemystä. Epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettyyn oikeudenkäyntiin liittyvien oikeussuojakeinojen tehokas käyttö edellyttää sitä, että tuomittu henkilö tietää tuomionsa perusteet – vain silloin hän voi arvioida, käyttäkö hän oikeussuojakeinoja ja miten hän esittää perustelunsa. Jo perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdan mukainen vaatimus tehokkaista oikeussuojakeinoista edellyttää tällaista ilmoittamista.
- 13 **Kysymyksen 1.2 perustelut:** Myös oikeuksista ilmoittamisen tapa herättää kysymyksiä. Riittääkö se, että tuomittu on otettu kiinni ja vangittu, jotta voidaan olettaa, että hänelle on ilmoitettu ratkaisusta? Näin on siltä osin, että kiinniotto

perustuu tuomioon, ja henkilön on saatava tietää heti kiinnioton jälkeen, että hänet on tuomittu tuomioistuinratkaisulla.

- 14 Vai onko oikeuksista ilmoitettu asianmukaisesti vasta silloin, kun vangitulla henkilöllä on mahdollisuus tutustua sen tuomioistuinratkaisun, jolla hänet on tuomittu, osatekijöihin, joita ovat esimerkiksi tuomiolauselma, jossa se teko, jonka takia henkilö on tuomittu, on kuvattu yleisluontoisesti, teon oikeudellinen luonnehdinta sekä teosta määrätty vapausrangaistus ja sen kesto? Näin voisi olla, jos tällainen ilmoittaminen riittää siihen, että henkilö saa tiedon omasta tuomiostaan.
- 15 Vai onko hänelle annettava jäljennös siitä koko tuomioistuinratkaisusta, jolla hänet on tuomittu? Näin voisi olla, sillä poissa olevana tuomittu henkilö, joka on vangittu hänelle määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, voi tehdä tietoon perustuvan päätöksen siitä, aikooko hän käyttää oikeussuojakeinoja tämän tuomion osalta, ja jos aikoo, niin miten, vasta, kun hänellä on mahdollisuus tutustua tuomioistuinratkaisun koko tekstiin.
- 16 Vai onko poissa olevana tuomitulle henkilölle (hänelle itselleen tai hänen asianajajalleen) annettava – hakemuksesta – lisäksi oikeus tutustua kaikkiin oikeudenkäyntiasiakirjoihin? Näin voisi olla, jos ajatellaan, että ratkaisusta on ilmoitettu tosiasiallisesti ja tehokkaasti vasta sitten, jos poissa olevana tuomitulla henkilöllä on paitsi jäljennös tästä ratkaisusta myös tietoa niistä tosiseikoista ja siitä oikeudellisesta asiayhteydestä, joiden nojalla tuomioistuinratkaisu on tehty – ja tämä edellyttää oikeutta tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin. Tuomioistuinratkaisua ei nimittäin pysty ymmärtämään oikein, jos sitä tarkastellaan sellaisenaan ja erillään oikeidenkäyntiasiakirjoista. On siis mahdollista, että tätä ratkaisua koskevia oikeussuojakeinoja ei voida käyttää tehokkaasti, jos oikeutta tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin ei myönnetä.
- 17 **Kysymyksen 1.3 perustelut:** On mahdollista, että unionin tuomioistuin vastaa kahteen ensimmäiseen kysymykseen kieltävästi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin tarpeelliseksi taata, että mahdollisen vapausrangaistukseen tuomitsemisen jälkeen VB saa kiinnioton yhteydessä jäljennöksen tuomioratkaisusta. Tästä herää kysymys, onko se vastoin unionin oikeutta.
- 18 Etenkin voi olla niin, että perustelut, joihin unionin tuomioistuin tarvittaessa perustaa kieltävän vastauksen kahteen ensimmäiseen kysymykseen, ovat omiaan johtamaan päätelmään, jonka mukaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei saa toteuttaa toimenpiteitä tällaisen ilmoittamisen varmistamiseksi, sillä se rikkoo unionin oikeutta.
- 19 Sen sijaan jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei tällaiselle kiellolle ole perusteita, ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on intressi saada vastaus kahteen ensimmäiseen kysymykseen, vaikka sillä ei olekaan velvollisuutta varmistaa, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan tuomioratkaisusta ja oikeuksista

myöhemmänä ajankohtana (tuomio 8.6.2023, yhdistetyt asiat C-430/22 ja C-468/22, EU:C:2023:458).

- 20 **Kysymyksen 2.1 perustelut:** Kansallisessa oikeudessa sallitaan syytteen käsittely syytetyn poissa ollessa ilman, että jompikumpi direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetystä edellytyksistä täyttyy. Tällaisia tapauksia varten on erityinen mekanismi, jolla suojataan oikeutta olla henkilökohtaisesti läsnä omassa oikeudenkäynnissä – NPK:n 423 §. Tämä mekanismi tulee voimaan, kun epäillyn tai syytetyn poissa ollessa annettu tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Sen lähtökohtana on poissa olevana tuomitun henkilön tekemä hakemus, joka koskee oikeudenkäynnin uudelleen aloittamista sillä perusteella, että syyte on käsitelty ja ratkaistu hänen poissa ollessaan. Tämä hakemus käsitellään erityisessä tuomioistuinmenettelyssä. Asiaa koskevassa ratkaisussaan tuomioistuin joko myöntää oikeuden uudelleenkäsittelyyn tai epää sen; ensimmäisessä tapauksessa se aloittaa uudelleen menettelyn, johon syytetty osallistuu.
- 21 Tässä tapauksessa herää kysymys, onko tämä kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdassa ja 9 artiklassa säädetyn mekanismin kanssa. Tämä kysymys nousee esiin, koska kansallisessa lainsäädännössä ei ole yksityiskohtaisia sääntöjä siitä, että syytetylle ilmoitetaan hänen poissa ollessaan annetun tuomion jälkeen hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin, johon hän osallistuu. Käytännössä hän ei saa tätä tietoa myöskään kiinniottonsa yhteydessä tai hänelle määrätyn tuomion tiedoksiantamisen yhteydessä, jos tämä tiedoksianto tehdään tuomitun henkilön aloitteesta.
- 22 **Kysymyksen 2.2 perustelut:** On todettava, että kansallisessa oikeudessa säädetään direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamisesta, mutta se voidaan kuitenkin tehdä myöhemmin. Kansallisessa oikeudessa nimittäin säädetään mekanismista, jolla poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan, onko hänellä oikeus uuteen oikeudenkäyntiin vai ei.
- 23 Jotta poissa olevana tuomitulle henkilölle voidaan antaa nämä tiedot, hänen on ensin haettava poissa ollessa annetun tuomion kumoamista ja uuden oikeudenkäynnin järjestämistä. Tutkittuaan, onko tämä hakemus perusteltu, tuomioistuin antaa asiassa ratkaisun. Tässä ratkaisussaan tuomioistuin joko myöntää oikeuden uuteen oikeudenkäyntiin tai epää sen joko kumoamalla poissa ollessa annetun tuomion ja määräämällä, että järjestetään uusi oikeudenkäynti, johon syytetty osallistuu, tai hylkää hakemuksen. Toisin sanoen sen jälkeen, kun poissa olevana tuomitulle henkilölle on ilmoitettu hänen uutta oikeudenkäyntiä koskevasta hakemuksestaan tehdystä tuomioistuinratkaisusta, hänelle ilmoitetaan, onko pääkäsittely, jossa hänet tuomittiin poissa olevana, toteutettu sellaisissa olosuhteissa, että hänellä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin, vai ei.
- 24 Siksi on syytä kysyä, pannaanko kyseisessä kansallisessa lainsäädännössä direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohta ja 9 artikla asianmukaisesti täytäntöön, kun otetaan huomioon kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa ja

perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa esitetty vaatimus siitä, että käytettävissä on oltava tehokkaita oikeussuojakeinoja epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettävän oikeudenkäynnin varalta. Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaan oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin on ilmoitettava aikaisemmin eli silloin, kun tuomitulle henkilölle ilmoitetaan ratkaisusta ja/tai kun hänet otetaan kiinni. Tämä perustuu siihen, että oikeuksista ilmoittamisella on oltava käytännön merkitystä eli että tuomitun henkilön on voitava arvioida, käyttääkö hän oikeuttaan uuteen oikeudenkäyntiin vai hyväksyykö hän tuomionsa (vrt. tuomio 19.9.2019, C-467/18, EU:C:2019:765, 50 kohdan ensimmäinen virke). Jos oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin ilmoitetaan vasta sen jälkeen, kun tuomioistuin on käsitellyt uutta oikeudenkäyntiä koskevan hakemuksen, tämä tiedon ilmoittaminen ei ole enää direktiivissä tarkoitettu oikeussuojakeino.

- 25 **Kysymyksen 2.3 perustelut:** On mahdollista, että unionin tuomioistuin vastaa kumpaankin edellä esitettyyn kysymykseen kieltävästi ja päättää, että Bulgarian lainsäädäntö on ristiriidassa direktiivin kanssa.
- 26 Ennakkoratkaisupyyntö esittänyt tuomioistuin pyrkii siis selvittämään, voiko se jatkaa asian käsittelyä VB:n poissa ollessa ryhtymällä tiettyihin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on taata VB:n oikeus saada tietoa oikeuksistaan direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen nojalla ja jotka ovat direktiivin 10 artiklan 1 kohdan mukaisesti riittävän tehokkaita. Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä täsmennetään, että ”jäsenvaltioiden” on ”varmistettava” tietty suojelun taso, tässä tapauksessa siis oikeuksista ilmoittaminen. Nämä takeet voi siis antaa paitsi kansallinen lainsäätävä myös kansallinen tuomioistuin, joka soveltaa kyseisen jäsenvaltion kansallista oikeutta pyrkien unionin oikeuden kanssa sopusoinnussa olevaan lopputulokseen.
- 27 Unionin tuomioistuin on jo muistuttanut, että direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2–4 kohdassa säädetyillä edellytyksillä, jotka koskevat rikosasian tutkimista syytetyn poissa ollessa, ja direktiivin 2016/343 9 artiklassa säädetyllä oikeudella uuteen oikeudenkäyntiin on välitön oikeusvaikutus (tuomio 19.5.2022, C-569/20, EU:C:2022:401, 28 kohta. Kansallinen tuomioistuin voi siis arvioida suoraan, täyttyykö jompikumpi direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista edellytyksistä VB:tä vastaan vireille pannun oikeudenkäynnin osalta. Kuten edellä on esitetty, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, etteivät ne täyty ainakaan ennakkoratkaisupyyntö esittämishetkellä.
- 28 Yksi kansallisen menettelyn peruseriaatteista on ilmoittaa syytetylle hänen oikeuksistaan ja antaa hänelle mahdollisuus käyttää niitä. Koska VB:llä on direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan nojalla välitön oikeus uuteen oikeudenkäyntiin, tästä seuraa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle (kansallisen oikeuden nojalla) velvollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan, että hänelle ilmoitetaan näistä oikeuksista kyseisen direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti ja riittävän tehokkaasti, jotta hän voi käyttää näitä oikeuksiaan (direktiivin 10 artiklan 1 kohta).

- 29 Asiassa on todennäköistä, että tuomioistuin toteaa VB:n syylliseksi ja tuomitsee hänet vapausrangaistukseen. Ellei asiassa ilmene uutta, tämä tehdään hänen poissa ollessaan ja muilla kuin direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla edellytyksillä. Tästä seuraa, että VB voi käyttää tähän poissa ollessa annettuun tuomioon kohdistuvaa oikeussuojakeinoa suoraan unionin oikeuden (direktiivin 9 artiklan) nojalla.
- 30 Siksi on syytä kysyä, varmistaako ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sen direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä säädetyn vaatimuksen noudattamisen, joka koskee kyseisen direktiivin 9 artiklassa tarkoitettua oikeudesta ilmoittamista, jos se 1) nimenomaisesti viittaa ratkaisussaan näihin edellytyksiin sekä uutta oikeudenkäyntiä tai muuta oikeussuojakeinoa koskevaan oikeuteen ja lisäksi 2) velvoittaa ne henkilöt, jotka ottavat poissa olevana tuomitun VB:n myöhemmin kiinni, antamaan hänelle jäljennöksen tästä tuomioistuinratkaisusta. Lisäksi herää kysymys, onko tämä tapa varmistaa direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetuista oikeuksista ilmoittaminen riittävän tehokas direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.
- 31 **Kysymyksen 2.4 perustelut:** On mahdollista, että unionin tuomioistuin toteaa, että kansallinen lainsäädäntö on täysin unionin oikeuden mukainen esimerkiksi siksi, että NPK:n 423 §:ssä säädetty kansallinen oikeussuojakeino vastaa direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2–4 kohdassa ja 9 artiklassa säädettyjä oikeussuojakeinoja tai että se on riittävä oikeussuojakeino, vaikka se ei vastaisi kyseisissä kohdissa säädettyjä oikeussuojakeinoja.
- 32 Tässä tilanteessa vaikuttaa tarpeettomalta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ryhtyisi toimiin sen varmistamiseksi, että VB:lle ilmoitetaan myös hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin direktiivin 8 artiklan 4 kohdan ja 9 artiklan nojalla siinä yhteydessä, kun hänet otetaan kiinni hänelle poissa olevana määrätyn tuomion täytäntöönpanemista varten.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin tarpeelliseksi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla varmistetaan, että tuomitulle henkilölle ilmoitetaan asianmukaisesti hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin. Kysymys on siis siitä, onko tämä kielletty unionin oikeudessa, ja erityisesti siitä, rikkooko ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lakia, jos se ryhtyy kysymyksessä mainittuihin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan nojalla. Lisäksi halutaan selvittää, onko tällainen menettely tältä osin ristiriidassa kyseisellä direktiivillä käyttöön otetun, omassa oikeudenkäynnissä läsnäoloa koskevan oikeuden suojaksi luodun järjestelmän sekä unionin muiden säännösten ja määräysten kanssa, jolloin sen soveltamisesta olisi ehdottomasti pidättäydyttävä.
- 34 **Kysymyksen 3 perustelut:** Annetuista vastauksista ilmenee, että unionin oikeus sallii sen tai ei ainakaan kiellä sitä, että mikäli direktiivin (EU) 2016/343 8

- artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset eivät täyty, kansallinen tuomioistuin, joka tutkii asiaa syytetyn poissa ollessa, ryhtyy toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan hänen poissa ollessaan annettua tuomiota koskevista oikeussuojakeinoista.
- 35 Kolmannessa kysymyksessä on kyse siitä, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on 1) päätettävä, etteivät direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset täyty syytetyn poissa ollessa järjestettävän oikeudenkäynnin osalta, jolloin on varmistettava, että direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetuista oikeuksista ilmoitetaan, ja lisäksi 2) toteutettava tämä suojatoimi eli määritettävä sellainen mekanismi, jolla tämä ilmoittaminen ja/tai poissa ollessa annetun tuomion tiedoksianto tehdään poissa olevana tuomitun henkilön kiinnioton yhteydessä, ja toimittava tämän mekanismin mukaisesti.
- 36 Direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaan on varmistettava, että henkilölle, joka on tuomittu poissa olevana ilman, että direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset täyttyvät, ilmoitetaan hänen poissa ollessaan järjestettyyn oikeudenkäyntiin liittyvistä oikeussuojakeinoista, joihin hänellä on oikeus direktiivin 9 artiklan nojalla. Tämän suojatoimen toteuttaminen edellyttää kolmea erillistä toimenpidettä. Ensinnäkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, täyttyvätkö direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset vai eivät. Toiseksi (mikäli vastaus edelliseen kohtaan on kieltävä) on todettava poissa olevana tuomitun henkilön hyväksi, että hänellä on yksi tai useampi direktiivin 9 artiklassa mainituista oikeussuojakeinoista käytettävissään. Kolmanneksi on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta näin todettu oikeus (toinen toimenpide) saatetaan poissa olevana tuomitun henkilön tietoon myöhemmin, erityisesti hänen kiinniottonsa ja/tai tuomioistuinratkaisun tiedoksiantamisen yhteydessä (esimerkiksi velvoittamalla rangaistusten täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset antamaan poissa olevana tuomitulle henkilölle tämän kiinniottamisen jälkeen tuomioistuinratkaisu, jossa tämä oikeus on mainittu).
- 37 Direktiivin (EU) 2016/343 8–10 artiklassa ei mainita mitään ensimmäisestä mahdollisesta ajankohdasta, johon mennessä kyseisen direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu suojatoimi olisi toteutettava. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin, että kyse on oikeudenkäynnistä, jossa annetaan lopullinen päätös syyllisyydestä ja määrätään rangaistus.
- 38 Nyt käsiteltävässä asiassa näin on siltä osin kuin tuomioistuin on päättänyt, että sen toteutiseksi, järjestetäänkö oikeudenkäynti syytetyn poissa ollessa, jolloin myös poissaolon luonne on määritettävä (täyttyvätkö direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa esitetyt edellytykset vai eivät), on arvioitava ne tosiasialliset olosuhteet, jotka liittyvät syytetyn poissaoloon asiaa koskevan lopullisen tuomioistuinratkaisun antamisen ajankohtana, asiaan liittyvien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen kannalta (tuomio 17.12.2020, C-416/20 PPU,

EU:C:2020:1042, 48 kohta, ja tuomio 23.3.2023, C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, 52 ja 53 kohta).

- 39 Tätä toteamusta ei voida tehdä aikaisemmin, sillä syytetyn läsnäolo tulevassa oikeudenkäynnissä johtaa päätelmään, että hänen direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaista oikeuttaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään on kunnioitettu. Nyt käsiteltävässä asiassa esimerkiksi valtuutetun puolustusasianajajan läsnäolo tulevassa oikeudenkäynnissä ja hänen ilmoituksensa, jonka mukaan syytetty on tietoinen oikeudenkäynnistä, johtaisi päätelmään, että direktiivin 8 artiklan 2 kohdan b alakohtaa voidaan soveltaa.
- 40 Viimeisen mahdollisen ajankohdan osalta on otettava huomioon direktiivin (EU) 2016/343 johdanto-osan 12 perustelukappaleen kolmas ja neljäs virke. Niissä todetaan, että direktiiviä sovelletaan siihen asti, kunnes ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi, eikä sitä sovelleta oikeussuojakeinoihin, jotka ovat käytettävissä sen jälkeen, kun ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi. Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen säännös on myös tärkeä osa direktiivin 8 artiklan 1 kohdassa säädettyä oikeutta olla läsnä omassa oikeudenkäynnissä koskevaa suojamekanismia. Sen vuoksi jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että näitä säännöksiä sovelletaan niin kauan kuin menettely on vireillä ja ennen kuin poissa ollessa annettu tuomio on saanut lainvoiman. Tämä tarkoittaa sitä, että päätös, jossa määritetään poissaolon luonne – ts. täyttääkö se direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa esitetyt edellytykset vai ei –, on tehtävä ennen kuin syytetyn poissa ollessa annettusta tuomiosta tulee lainvoimainen.
- 41 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen pääasiassa antamaan ratkaisuun voidaan hakea muutosta 15 päivän kuluessa ratkaisun antamisesta. Jos muutosta ei haeta, ratkaisusta tulee 16. päivänä lainvoimainen ja siten lopullinen. Siitä voi siis tulla asian lopullinen ratkaisu.
- 42 Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on siis intressi saada tietää tarkkaan, missä oikeudenkäynnin vaiheessa sen on toteutettava seuraavat toimenpiteet: 1) siitä päättäminen, onko kyse epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestetystä oikeudenkäynnistä, jonka osalta direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset eivät täyty; 2) jos näin on, VB:lle ilmoittaminen hänen käytettävissään olevista oikeussuojakeinoista; 3) tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyminen sen varmistamiseksi, että hänelle ilmoitetaan niistä kiinnioton ja/tai tuomioistuinratkaisun tiedoksiantamisen yhteydessä.
- 43 Unionin oikeuden rikkomisen riski on olemassa, jos tämä päätös tehdään vasta myöhemmin, esimerkiksi kun poissa olevana tuomittu henkilö on löydetty ja mahdollisesti otettu kiinni. Näin on kahdesta syystä. Ensimmäinen jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tekisi tämän päätöksen ja ryhtyisi toimenpiteisiin vasta myöhemmin varmistukseensa tiedoksiantamisen poissa olevana tuomitulle henkilölle, sen toimenpiteet eivät kuuluisi direktiivin soveltamisalaan, sillä sitä ei voida soveltaa sen jälkeen, kun asiassa annettusta tuomioistuinratkaisusta on tullut lainvoimainen (johdanto-osan 12

perustelukappaleen neljäs virke). Toiseksi tällaisen päätöksen tekeminen ja sen varmistaminen, että päätös annetaan tiedoksi poissa olevana tuomitulle henkilölle, vie tietyn ajan, joten tiedoksiantaminen ei tapahdu poissa olevana tuomitun henkilön kiinnioton yhteydessä (kuten direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä edellytetään), vaan vasta jopa reilusti myöhemmin. Tällainen suojatoimien viivästyminen ei täytä direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa asetettua tehokkuusvaatimusta.

- 44 **Kysymyksen 4 perustelut:** On selvittävää, mitkä ovat ne menettelysäännöt, joiden mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, onko mahdollista, ettei VB:n poissaoloon voida soveltaa direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohtaa, ja millä tavalla sen on varmistettava direktiivin 8 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu oikeuksista ilmoittaminen.
- 45 Tätä kysymystä ei säännellä tässä direktiivissä, mutta direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa asetettu vaatimus tehokkaiden oikeussuojakeinojen käytettävyydestä sekä vastaavuusperiaate on otettava huomioon.
- 46 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin käsittelee VB:tä koskevan asian oikeudenkäynnissä syytteen nostaneen ja sitä ajavan syyttäjän sekä asianajajayhteisön määräämän ja tuomioistuimen viran puolesta nimeämän, poissa olevan VB:n etuja puolustavan puolustusasianajajan läsnä ollessa. Kansallisen lainsäädännön mukaan kaikki tuomioistuinratkaisut, jotka saattavat vaikuttaa poissa olevan VB:n oikeusasemaan, on tehtävä syyttäjän ja puolustusasianajajan kuulemisen jälkeen. Heidän tehtävänä on esittää omat näkökohtansa ja vaatia kunnioittamaan prosessuaalisia ja aineellisia oikeuksia. Syyttäjä puolustaa lainmukaisuutta riippumatta siitä, onko se poissa olevan VB:n edun mukaista vai vastaista, kun taas hänen puolustusasianajajansa puolustaa vain hänen oikeuksiaan ja etujaan tuomalla esiin kaikki seikat, jotka puhuvat VB:n puolesta. Sekä syyttäjä että puolustusasianajaja voivat hakea muutosta tuomioistuinratkaisuihin.
- 47 Tämän perusteella olisi mahdollista todeta, että tuomioistuinratkaisu, joka koskee unionin oikeudessa tunnustetun oikeuden – direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukainen oikeus saada tiettyjä tietoja – takaamista, olisi annettava samoin edellytyksin kuin tuomioistuinratkaisut, jotka koskevat vain kansallisen lainsäädännön mukaisia VB:n oikeuksia olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään, jotta poissa olevan VB:n oikeuksia voitaisiin suojata tehokkaasti ja jotta vastaavuusperiaatetta voitaisiin noudattaa. Tämä merkitsee sitä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä ratkaisunsa asianosaisia kuultuaan.
- 48 **Kysymyksen 5.1 perustelut:** Direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä, luettuna yhdessä ensimmäisen virkkeen kanssa, säädetään, että jos syytetty on tuomittu poissa olevana tilanteessa, jossa 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty, kyseiselle henkilölle on ilmoitettava

”mahdollisuudesta riitauttaa päätös” ja ”oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon 9 artiklan mukaisesti”.

- 49 Tämän oikeusnormin voidaan tulkita viittaavan kahteen erilliseen ja toisistaan riippumattomaan oikeuteen. Ensimmäinen on oikeus muutoksenhakuun instanssijärjestyksessä (ennen kuin tuomio on lainvoimainen) ja toinen on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon (sen jälkeen, kun tuomiosta on tullut lainvoimainen). Tätä toteamusta tukee [direktiivin (EU) 2016/343 bulgariankielisen version 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä] käytetyn bulgariankielisen käsitteen ”обжалва решението” (”ratkaisuun kohdistuvan oikeussuojakeinon käyttäminen”) merkitys; sitä sovelletaan vain, jos tuomioistuinratkaisu riitautetaan 15 päivän kuluessa siitä päivästä, jona tuomio on annettu, ennen kuin tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Tätä käsitettä ei käytetä lainvoimaisten tuomioiden riitauttamisen yhteydessä.
- 50 Oikeusnormia voidaan tulkita myös siten, että sillä tarkoitetaan oikeutta, jolla on kaksi vaikutusta, eli oikeutta riitauttaa lainvoimainen tuomioistuinratkaisu, ja tämä riitauttaminen johtaa direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklassa tarkoitettujen oikeussuojakeinojen käyttämiseen. Direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 1 kohdan ja 4 kohdan toisen virkkeen säännösten vertailussa on havaittavissa tällaisia perusteita. Vireillä olevan oikeudenkäynnin ja muutoksenhakuprosessin aikana sovelletaan direktiivin 8 artiklan 1 kohtaa, jossa taataan syytetyn oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään. Vasta sen jälkeen, kun oikeudenkäynti on hänen poissa ollessaan päätynyt lainvoimaiseen tuomioon, on mahdollista arvioida, täyttyvätkö direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset, ja jos ne eivät täyty, on varmistettava oikeuksista ilmoittaminen direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti. Lisäksi direktiivin 8 artiklan 4 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan ratkaisu voidaan paitsi antaa myös panna täytäntöön epäillyn tai syytetyn poissa ollessa, mikä merkitsee sitä, että siitä tulee lainvoimainen, sillä ainoastaan lainvoimaiset tuomioistuinratkaisut voidaan panna täytäntöön, ja tämä taas merkitsee sitä, että sillä hetkellä, kun poissa olevana tuomittu henkilö otetaan kiinni ja hänelle ilmoitetaan hänen oikeuksistaan direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti, muutoksenhaku instanssijärjestyksessä on joko saatu päätökseen tai evätty määräajan umpeutumisen vuoksi.
- 51 **Kysymyksen 5.2 perustelut:** Direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaan jäsenvaltioiden on järjestettävä oikeuslaitoksensa siten, että henkilölle, joka on tuomittu poissa olevana tilanteessa, jossa 8 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty, ilmoitetaan tietyistä (kokonaan tai osittain) uuden oikeudenkäynnin järjestämiseen liittyvistä oikeuksista sen jälkeen, kun hänet on otettu kiinni rangaistuksen täytäntöönpanoa varten. On selvää, että henkilölle voidaan ilmoittaa vain niistä oikeuksista, jotka hänellä on ja jotka hänelle kuuluvat direktiivin nojalla. Siksi onkin syytä kysyä, mitä sellaisia oikeuksia tällä henkilöllä on kiinni otettuna hetkellä, joista hänelle on ilmoitettava.
- 52 On mahdollista olettaa, että poissa olevana tuomitulla henkilöllä on kyseisellä hetkellä tunnustettu oikeus uuteen oikeudenkäyntiin direktiivin (EU) 2016/343 9

artiklan nojalla. Tälle henkilölle olisi näin ollen ilmoitettava, että hänelle järjestetään uusi oikeudenkäynti vain, jos hän tekee sitä koskevan hakemuksen.

- 53 On myös mahdollista olettaa, että poissa olevana tuomitulla henkilöllä on oikeus hakea uutta oikeudenkäyntiä ja että tämän hakemuksen perusteella arvioidaan myöhemmin, onko uusi oikeudenkäynti aiheellinen, ja tehdään sitä koskeva päätös. Jos henkilön hakemus hyväksytään tällä päätöksellä, poissa olevana tuomitulle henkilölle järjestetään uusi oikeudenkäynti. Hänelle olisi siis ilmoitettava, että hänellä on oikeus hakea uutta oikeudenkäyntiä direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan nojalla.
- 54 Ensimmäistä oletusta puoltavat perustelut: Oikeudenkäynnit, joka järjestetään epäillyn tai syytetyn poissa ollessa tilanteessa, jossa direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset eivät täyty, rikkovat 1 kohdan mukaista henkilön oikeutta olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään. On kuitenkin mahdollista, että oikeudenkäynti järjestetään väliaikaisena toimenpiteenä ja että se johtaa tuomioon sekä poissa ollessa annetun tuomion täytäntöönpanoon (direktiivin 8 artiklan 4 kohdan ensimmäinen virke) ja että poissa olevana tuomittu henkilö otetaan kiinni rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi (direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toinen virke). Tämä on mahdollista vain siksi, että poissa ollessa annetun tuomion yhteydessä on säädetty tehokkaista oikeussuojakeinoista eli oikeudesta (kokonaan tai osittain) uuteen oikeudenkäyntiin. Tästä seuraa perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdan osalta seuraavat päätelmät: – Koska silloin, kun poissa ollessa annettu tuomio annetaan, on selvää, että direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset eivät täyty, kaikki edellytykset direktiivin 9 artiklan mukaisen uutta oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden tunnustamiseksi ovat jo täyttyneet. – Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettujen oikeuksien ilmoittamisella pyritään jo lähtökohtaisesti palauttamaan loukattu oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissä; direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdassa säädetty vaatimus käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen tehokkuudesta edellyttää, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin ja että hän voi käyttää tätä oikeuttaan tekemällä asiaa koskevan hakemuksen.
- 55 Myös direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä ja 9 artiklassa säädetään epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettävään oikeudenkäyntiin liittyvistä oikeussuojakeinoista. Näitä kohtia olisi tulkittava siten, että näiden oikeussuojakeinojen on oltava tehokkaita direktiivin 10 artiklan 1 kohdan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Näissä säännöksissä ei kuitenkaan säädetä sellaisesta menettelystä, jonka mukaan olisi toimittava sen jälkeen, kun poissa olevana tuomitulle henkilölle – kun 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset eivät täyty – on ilmoitettu hänen oikeudestaan riitauttaa kyseinen ratkaisu ja hakea uutta oikeudenkäyntiä, ja jonka mukaisesti olisi tutkittava, onko esitetty hakemus perusteltu. Niissä ei myöskään viitata kansalliseen oikeuteen. Näin ollen tällainen jatkomenettely ei siis ole tarpeen. Jos se olisi tarpeen, vaatimus siitä, että käytettävissä on oltava tehokkaita oikeussuojakeinoja, olisi johtanut siihen, että lainsäätäjän olisi pitänyt mainita se

direktiivin 8 tai 9 artiklassa. Tällainen uusi jatkomenettely uutta oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden tunnustamiseksi ei siis ole tarpeen, koska direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu ilmoittaminen koskee nimenomaan jo tunnustettua oikeutta uuteen oikeudenkäyntiin.

- 56 Lisäksi direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä edellytetään, että poissa olevana tuomitulle henkilölle ilmoitetaan kahdesta asiasta: ensinnäkin hänen oikeudestaan riitauttaa ratkaisu (ts. tuoda esiin, ettei hän hyväksy sitä) ja toiseksi hänen oikeudestaan saada uusi oikeudenkäynti tai käyttää muuta tähän riitauttamiseen liittyvää oikeussuojakeinoja (jotta hän voi hyödyntää ratkaisun riitauttamista vastaavaa oikeussuojakeinoja). Tämä toinen ilmoitettava tieto voi selittyä vain jo hyväksytyllä oikeudella uuteen oikeudenkäyntiin, koska se palvelee ensimmäistä ilmoitettavaa tietoa, kun sen tehokkuutta koskeva vaatimus täyttyy.
- 57 Jos poissa olevana tuomitulla henkilöllä – kun 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset eivät täyty – olisi ainoastaan oikeus hakea uutta oikeudenkäyntiä ja jos hakemuksen aiheellisuutta arvioitaisiin omassa menettelyssään, tässä tapauksessa riittäisi, että tälle henkilölle ilmoitettaisiin vain hänen oikeudestaan riitauttaa ratkaisu. Perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdassa esitetty vaatimus tehokkaiden oikeussuojakeinojen käytettävyydestä liittyy tämän riitauttamisen sisällöllisesti siihen, että riitauttaminen on esitettävä nimenomaan tuomioistuimelle, jonka on tehtävä päätös riitauttamisen aiheellisuudesta. Näin ollen ei ole tarpeen todeta lisäksi, että henkilöllä on oikeus hakea uutta oikeudenkäyntiä (ja että hänen hakemuksensa aiheellisuus on tutkittava erikseen).
- 58 Toista oletusta puoltavat perustelut: Tämä oletus on sopusoinnussa epäillyn tai syytetyn poissa ollessa järjestettävää oikeudenkäyntiä koskevien suojatoimimekanismin kanssa. Tällöin tuomioistuin käsittelee asian syytetyn poissa ollessa selvittämättä ensin poissaolon luonnetta eli sitä, täytyvätkö direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset. Poissa olevana tuomitulla henkilöllä on siis oikeus hakea asian uudelleen käsittelyä, ja sitä, onko hakemus perusteltu, arvioidaan omassa menettelyssään.
- 59 **Kysymyksen 6 perustelut:** Direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädetään oikeussuojakeinoista, jotka henkilöllä, joka on tuomittu poissa olevana tilanteessa, jossa direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset eivät täyty, on käytettävissään. Näitä oikeussuojakeinoja on kaksi: oikeus ”uuteen oikeudenkäyntiin” ja oikeus ”muuhun oikeussuojakeinoon, joka mahdollistaa asian käsittelyn uudelleen, myös uuden näytön tarkastelemisen, ja joka voi johtaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseen”.
- 60 On syytä huomata, että ainoastaan jälkimmäiselle vaihtoehdolle eli ”muulle oikeussuojakeinolle” asetetaan vaatimuksia tietyn sisällön ja tietyn tuloksen osalta eli on mahdollista käsitellä asia uudelleen ja tarkastella uusia tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja. Tämä vaatimus ei koske ensimmäistä vaihtoehtoa eli

oikeutta ”uuteen oikeudenkäyntiin”, koska nämä vaihtoehdot ovat tuomioistuinmenettelyn olennaisia piirteitä.

- 61 Molempien vaihtoehtojen osalta direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan toisessa virkkeessä esitetään vaatimus, jonka mukaan syytetyllä on oltava oikeus osallistua tehokkaasti näihin menettelyihin.
- 62 Näin ollen molempien direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädettyjen vaihtoehtojen osalta se tuomioistuin, jossa uusi oikeudenkäynti järjestetään syytetyn läsnä ollessa, voi antaa asiasta tuomioistuinratkaisun: se voi antaa joko uuden tuomioistuinratkaisun (ensimmäinen vaihtoehto) tai päätöksen vanhan, epäillyn tai syytetyn poissa ollessa annetun tuomioistuinratkaisun laillisuutta koskevan päätöksen, jolla vanha ratkaisu voidaan myös kumota (toinen vaihtoehto).
- 63 Direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklassa viitataan ainoastaan uutta oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, joten voidaan olettaa, että jälkimmäinen vaihtoehto on yksi tapa järjestää uusi oikeudenkäynti.
- 64 Voidaan siis kysyä, onko direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädettyä toista vaihtoehtoa tulkittava siten, että siihen sisältyy laillinen mahdollisuus aloittaa uudelleen rikosoikeudellinen menettely, jossa osa jo toteutetuista prosessitoimista, myös mahdollinen asiassa syytetyn poissa ollessa annettu tuomioistuinratkaisu, säilyttää oikeudellisen merkityksensä mutta jossa poissa olevana tuomitulla henkilöllä on kuitenkin mahdollisuus osallistua tuleviin istuntoihin ja siten käyttää oikeuttaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja myös kaikkia muita hänelle kansallisen lainsäädännön ja unionin oikeuden nojalla kuuluvia oikeuksia täysimääräisesti; tällöin on siis mahdollista tarkastella asiassa henkilön poissa ollessa annettua tuomioistuinratkaisua uudelleen (jos se on pysynyt voimassa) ja tarvittaessa kumota se, muuttaa sitä taikka vahvistaa se.
- 65 **Kysymyksen 7 perustelut:** Kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että poissa olevana tuomitun henkilön on oltava henkilökohtaisesti läsnä tuomioistuimessa, joka käsittelee hänen uutta oikeudenkäyntiä koskevan hakemuksensa hänen läsnä ollessaan. Henkilökohtainen läsnäolo on edellytys sille, että asiaa koskeva hakemus käsitellään. Jos kyseinen henkilö ei saavu oikeuteen, menettely päätetään eikä haettua suojaa myönnetä.
- 66 Kansallisessa lainsäädännössä säädetään siis direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklassa säädetyn oikeuden käyttämistä koskevasta uudesta lisäedellytyksestä, jota kyseisessä säännöksessä ei ole. Herääkin kysymys, onko tämä sopusoinnussa direktiivillä luodun suojajärjestelmän kanssa, koska se vaikeuttaa sitä huomattavasti.
- 67 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii siis, että kun se varmistaa, että direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä säädettyistä oikeuksista ilmoitetaan, onko sen ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta VB saa tiedon

myös siitä, että jos hän ei saavu tuomioistuimeen, josta hän on hakenut uutta oikeudenkäyntiä, johon hän osallistuu, hänen hakemustaan ei käsitellä ja hänen poissa ollessaan annettua tuomiosta tulee lopullinen. Tuomioistuimella on kuitenkin velvollisuus varmistaa näistä oikeuksista ilmoittaminen vain, jos tämä edellytys on sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa.

- 68 Unionin tuomioistuin on vastannut samankaltaisiin kysymyksiin: tuomio 12.3.2020, C-659/18, EU:C:2020:201, ja tuomio 22.6.2023, C-823/21, EU:C:2023:504. Unionin tuomioistuin on katsonut, että jäsenvaltio ei voi asettaa sellaisia lisäedellytyksiä, joista ei ole säädetty unionin oikeudessa ja jotka vaarantavat sen tavoitteen toteutumisen, joka koskee mahdollisuutta käyttää oikeudellista avustajaa tai kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevaa menettelyä tehokkaasti, helposti ja nopeasti. Tätä lähestymistapaa noudatetaan loogisesti silloin, kun kyse on toisesta oikeudesta eli direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 1 kohdan mukaista henkilökohtaista läsnäoloa koskevasta oikeudesta.
- 69 **Kysymyksen 8 perustelut:** Voidaan kysyä, sovelletaanko direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdassa ja 9 artiklassa säädettyjä syytetyn poissa ollessa toteutettavia menettelyjä koskevia oikeussuojakeinoja samalla tavalla sekä langettavaan että vapauttavaan tuomioon. Tällä kysymyksellä on merkitystä, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi antaa VB:lle myös vapauttavan tuomion.
- 70 Direktiivin (EU) 2016/343 johdanto-osan 37 perustelukappaleessa ja 8 artiklan 2 kohdassa viitataan siihen, että oikeudenkäynti, joka voi johtaa ”syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevan päätöksen tekemiseen”, olisi voitava järjestää myös syytetyn poissa ollessa. Nämä säännökset liittyvät kuitenkin mainitun direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytyksiin, joiden täytyessä poissa olevana tuomitulla henkilöllä ei ole oikeutta uuteen oikeudenkäyntiin.
- 71 Direktiivin (EU) 2016/343 johdanto-osan 39 perustelukappaleen ensimmäisessä virkkeessä ja 8 artiklan 4 kohdassa, joissa on kyse poissa olevina tuomituista henkilöistä, joilla on tunnustettu oikeus käyttää oikeussuojakeinoja poissa olevana annettun tuomion yhteydessä, puhutaan enää vain ”päätöksestä”. Voidaan olettaa, että sillä tarkoitetaan 37. perustelukappaleessa ja 8 artiklan 2 kohdassa mainittua päätöstä eli ”syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevaa päätöstä”, mutta toisaalta voidaan olettaa myös, että sillä tarkoitetaan vain syyllisyyttä koskevaa päätöstä.
- 72 Direktiivin (EU) johdanto-osan 39 perustelukappaleen toisessa virkkeessä ja 8 artiklan 4 kohdassa puhutaan tuomitun kiinni ottamisesta, mikä viittaa siihen, että kyse on vain tuomioista, joissa määrätään rangaistus. Samoin 8 artiklan 3 kohdassa (jossa viitataan 2 kohdan edellytyksiin) mainitaan tuomion täytäntöönpano, ja ainoastaan tuomioistuinratkaisut, joissa määrätään rangaistus, voidaan panna täytäntöön.
- 73 On siis epäselvää, että jos VB vapautetaan syytteestä eikä häntä todeta syylliseksi hänen poissa ollessaan, onko hänellä oikeus uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun

oikeussuojakeinoon direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklan mukaisesti vai onko ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tässä tapauksessa varmistettava, että hänelle ilmoitetaan asiasta kyseisen direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaisesti.

74 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen kanta

- 75 Kansallisessa lainsäädännössä – NPK:n 423 §:ssä – säädetään oikeussuojakeinoista, joita sovelletaan, kun syytetty on tuomittu ja kun hänen oikeuttaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään on loukattu. VB:llä on etenkin pääasiassa ennakkoratkaisupyynnön esittämishetkellä todetun tilanteen perusteella oikeus uuteen oikeudenkäyntiin sekä kansallisen että unionin oikeuden nojalla.
- 76 Kansallisessa lainsäädännössä ei kuitenkaan säädetä riittävän tehokkaista oikeussuojakeinoista sellaista tilannetta varten, jossa oikeudenkäynti on järjestetty epäillyn tai syytetyn poissa ollessa. Siinä ei nimittäin säädetä siitä, että poissa olevana tuomitulle henkilölle on ilmoitettava käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista. Tällaista ilmoitusta ei tehdä varsinkaan silloin, kun henkilö otetaan kiinni, jotta hänelle määrätty vapausrangaistus voidaan panna täytäntöön.
- 77 Näin ollen on niin, että vaikka kansallisessa oikeudessa säädetään direktiivin (EU) 2016/343 9 artiklassa säädetyistä suojista, siitä ei säädetä tavalla, joka mahdollistaisi sen, että poissa olevana tuomittu henkilö voisi käyttää tätä oikeutta asianmukaisesti ja tehokkaasti kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Etenkään siinä ei säädetä direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä määritetystä suojan tasosta, jonka mukaan henkilölle, joka on tuomittu poissa olevana tilanteessa, jossa direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa säädetyt edellytykset eivät täyty, on ilmoitettava hänen oikeudestaan uuteen oikeudenkäyntiin jo kiinnioton yhteydessä.
- 78 Kansallisessa lainsäädännössä NPK:n 423 § on riittävän tehokas oikeussuojakeino vain, jos poissa ollessa annetun tuomion antanut tuomioistuin on katsonut, että direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen edellytykset ovat täyttyneet, jolloin se ei ole varmistanut, että direktiivin 8 artiklan 4 kohdan mukaisista oikeuksista ilmoitetaan. Tässä tapauksessa poissa olevana tuomittu henkilö voi riitauttaa poissa ollessa annetun tuomion antaneen tuomioistuimen kannan kiinniottonsa jälkeen nimenomaan NPK:n 423 §:n mukaisessa menettelyssä. Tämä menettely on direktiivin 10 artiklan 1 kohdan mukainen menettely, jonka tavoitteena on antaa poissa olevana tuomitulle henkilölle suojaa sekä poissa ollessa annetun tuomion antaneen tuomioistuimen virheellistä arviointia vastaan poissaolon luonteen osalta (täyttyvätkö direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset vai eivät) että myös varsinaista poissa ollessa annettua tuomiota vastaan.
- 79 Koska syytetyn poissa ollessa järjestettävässä oikeudenkäynnissä ei kuitenkaan tutkita, täyttyvätkö direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 2 kohdan mukaiset edellytykset, NPK:n 423 §:n mukainen mekanismi vaikuttaa ainoana

oikeussuojakeinona henkilön poissa ollessa järjestetyn oikeudenkäynnin osalta riittämättömältä, epäasianmukaiselta ja tehottomalta, koska direktiivin 8 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä säädetty ilmoittamisvaatimukset eivät täyty.

- 80 Tällaista direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 4 kohdan toisen virkkeen mukaista ilmoittamista ei nimittäin tehdä. Tämä rajoittaa uutta oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden käyttämisen tehokkuutta huomattavasti, vaikka siitä säädetään kansallisessa lainsäädännössä. Näin on, koska on mahdollista, että henkilö, joka on tuomittu poissa olevana tilanteessa, jossa direktiivin 8 artiklan 2 kohdan edellytykset eivät täyty, ei saa koskaan tietää siitä, että hänellä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin, jos hänelle ei ilmoiteta sen paremmin ratkaisusta, jolla hänet on tuomittu, kuin siitä, että hänellä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin. Tämä johtaa siihen, että oikeussuoja on poissa ollessa annettujen tuomioiden yhteydessä huomattavasti heikompi kuin muulloin.

TYÖASIAKIRJA